

УДК 347.73:336

Плехов Максим Вікторович

*викладач кафедри адміністративного права та процесу, фінансового і інформаційного права
Львівський університет бізнесу та права*

Pliekhov Maksym

*Lecturer at the Department of Administrative Law and Process, Financial and Information Law
Lviv University of Business and Law*

ORCID: 0009-0000-0608-9630

DOI: 10.25313/2520-2308-2024-4-9711

ПРИНЦИПИ ТА ЗАСОБИ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

PRINCIPLES AND MEANS OF PREVENTING FINANCIAL OFFENSE

Анотація. У статті досліджено принципи та засоби запобігання фінансовим правопорушенням. Зазначено, що фінансові правопорушення можуть бути мати дисциплінарні, адміністративні або кримінальні ознаки. Визначено, що правовий принцип протидії фінансовим правопорушенням є цілісною системною ланкою, елементи (компоненти) якої перебувають у відносній залежності та ієрархічній залежності відповідно до логіки правового регулювання. Констатовано, що основу принципів запобігання фінансовим правопорушенням складають загальні принципи (наприклад, принципи законності, відкритості, гласності, прозорості тощо) та специфічні принципи (наприклад, принцип безперешкодної участі громадських соціальних інститутів). Відзначено, що процес попередження фінансових правопорушень складається з низки цілеспрямованих заходів, які забезпечують консенсус і координацію роботи для досягнення суспільно важливих цілей і вирішення визначених завдань. Акцентовано увагу на тому, що роль принципів у боротьбі з фінансовими правопорушеннями особливо важлива в часи ринкових змін, перебудови форм і методів управління економікою, прийняття ефективних управлінських рішень. З'ясовано, що протидія правопорушенням у сфері податків і зборів є дуже важливим аспектом забезпечення ефективної фінансової системи та підтримки стабільного економічного розвитку. Відзначено, що профілактика правопорушень у бюджетній сфері – це багатоетапна система, яка реалізується державними та недержавними органами, установами, організаціями та системами громадянства з метою встановлення причин та умов вчинення адміністративних та бюджетних правопорушень. Встановлено, що зловживання фінансовими правами можна розглядати на основі низки доказових ознак. Виявлено, що адміністративно-правова профілактика фінансових правопорушень у митній сфері є особливим напрямком протидії фінансовим правопорушенням і спрямована на виявлення причин і передумов вчинення таких правопорушень у митній справі та митній сфері та нейтралізацію їх визначальних факторів. Також зазначено, що фінансово-правові норми щодо запобігання фінансовим правопорушенням визначають заходи державного примусу, які застосовуються до фінансових компаній у разі вчинення ними фінансових правопорушень, а також процедури притягнення їх до фінансової, юридичної відповідальності.

Ключові слова: фінансове право, юридична відповідальність, фінансове правопорушення, дія, бездіяльність, законодавство України.

Summary. The article examines the principles and means of preventing financial offense. It is noted that financial offenses may have disciplinary, administrative or criminal characteristics. It was determined that the legal principle of combating financial offenses is a coherent system link, the elements (components) of which are in relative dependence and hierarchical dependence in accordance with the logic of legal regulation. It was established that the basis of the principles of prevention of financial offenses are general principles (for example, the principles of legality, openness, openness, transparency, etc.) and specific principles (for example, the principle of unhindered participation of public social institutions). It is noted that the process of preventing financial offenses consists of a number of targeted measures that ensure consensus and coordination of work to achieve socially important goals and solve defined tasks. Attention is focused on the fact that the role of principles in the fight against financial offenses is especially important in times of market changes, restructuring of forms and methods of economic management, and making effective management decisions. It was found that combating offenses in the field of taxes and fees is a very important aspect of ensuring an effective financial system and supporting stable economic development. It was noted that the prevention of offenses

in the budgetary sphere is a multi-stage system, which is implemented by state and non-state bodies, institutions, organizations and systems of citizenship in order to establish the reasons and conditions for committing administrative and budgetary offenses. It has been established that the abuse of financial rights can be considered on the basis of a number of evidence. It was revealed that the administrative and legal prevention of financial offenses in the customs sphere is a special direction of combating financial offenses and is aimed at identifying the reasons and prerequisites for committing such offenses in the customs business and the customs sphere and neutralizing their determining factors. It is also stated that the financial and legal regulations on the prevention of financial offenses determine the measures of state coercion, which are applied to financial companies in the event of their committing financial offenses, as well as the procedures for bringing them to financial and legal responsibility.

Key words: financial law, legal responsibility, financial offense, action, omission, legislation of Ukraine.

Постановка проблеми. Правопорушення, пов'язані з фінансовою діяльністю, були і залишаються дуже складною проблемою для світової спільноти, особливо для України. Правопорушення у фінансовій сфері постійно зростають, що може призвести до руйнування національної економіки. Тому за останні роки було створено законодавчу базу для регулювання відносин у фінансовій сфері. Проголошення та конкретизація принципу свободи підприємницької діяльності в чинному законодавстві не означає, що держава відмовиться від регулювання. При цьому застосовуються і крайні засоби впливу на поведінку учасників господарських відносин, наприклад, адміністративно-правові заходи. Тому на сучасному етапі розвитку нашої держави необхідно приділяти пильну увагу фінансовій відповідальності, особливо за правопорушення, пов'язані з фінансовою діяльністю.

Розуміння поточного правового та нормативного статусу запобігання фінансовим правопорушенням має як теоретичне, так і практичне значення. Аналіз чинного законодавства у сфері фінансів загалом та у сфері протидії фінансовим правопорушенням зокрема дає підстави для висновку про значне значення необхідної, різноманітної за змістом і формою нормативно-правової бази, яка повинна бути систематизованою, оскільки немає конкретної законодавчої бази для запобігання фінансовим правопорушенням, тому існує потреба у визначенні такої правової бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти щодо запобігання фінансовим правопорушенням досліджували А. Іванський [1], А. Іванов [2], В. Іванцов [3], І. Комарницька [4; 5], С. Очкуренко [6], Ю. Подолян [7], Є. Романів [8], Л. Уртаєва [9], В. Хоменко [10], С. Чечетт [11], Т. Ямненко [12] та інші вчені й практики. Однак, визнаючи теоретичну та практичну цінність результатів проведених досліджень [1–12], виникає необхідність у розгляді принципів та засобів запобігання фінансовим правопорушенням.

Мета статті. Метою статті є дослідити принципи та засоби запобігання фінансовим правопорушенням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання ефективності запобігання та протидії фінансовим правопорушенням є однією з найважливіших проблем, які потрібно вирішити. Актуальність та-

кої проблеми полягає в тому, що фінансові правопорушення провокують та поглиблюють явище суспільної кризи, псують імідж України на світовій арені, негативно впливають на мікро- та макроекономічні процеси та перешкоджають налагодженню конструктивного діалогу між владою та фактами. Вони також руйнують публічну сферу та основи верховенства права і розвитку громадянського суспільства. Тому розробка та реалізація заходів щодо запобігання фінансовим правопорушенням є одним із головних завдань органів державної влади.

Фінансові правопорушення — це суспільно шкідливе та винне протиправне діяння (дія чи бездіяльність) суб'єкта підприємницької діяльності, здатне до протиправної поведінки та порушує регламентований правовими нормами порядок формування, розподілу та використання фінансових коштів [1].

Інакше кажучи, фінансові правопорушення — це порушення норм фінансового права, що регулюють відносини, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням державних коштів, а загальною метою фінансового правопорушення є порядок формування, розподілу і використання таких коштів, встановлений державою та місцевими органами влади, які захищені заходами фінансової відповідальності. У рамках загальної мети фінансового правопорушення можна розрізнити основу мету та конкретну мету фінансового правопорушення [1].

Фінансові правопорушення можуть бути мати дисциплінарні, адміністративні або кримінальні ознаки. Це не означає автоматично, що це інші правопорушення, а форми фінансових правопорушень є колективними. Залежно від характеру та порядку застосування фінансова відповідальність за фінансові правопорушення колективного майнового характеру настає незалежно від застосування заходів дисциплінарного, адміністративного чи кримінального характеру. Водночас важливо звернути увагу на певні ознаки фінансових правопорушень, а саме те, що фінансове правопорушення може входити до складу дисциплінарних та адміністративних правопорушень або кримінальних правопорушень. Ці обставини тягнуть за собою накладення стягнень дисциплінарного, адміністративного чи кримінального характеру.

Фінансові правопорушення варто розглядати як суто теоретичну та юридично узагальнюючу конструкцію, нормативний зміст якої включає сферу застосування правопорушень у фінансовій сфері, що порушують встановлений законом порядок дотримання фінансової дисципліни. Види юридичної відповідальності за такі злочини зручно розмежувати згідно з нормами ст. 92 Конституції України [13], яка визначає принцип цивільно-правової, кримінальної, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Правовий принцип протидії фінансовим правопорушенням є цілісною системною ланкою, елементи (компоненти) якої перебувають у відносній залежності та ієрархічній залежності відповідно до логіки правового регулювання. Ця система не може містити жодних нормативно-правових актів, а лише загальні правила попередження фінансових правопорушень та його елементів. Тому, наприклад, індивідуальні позови, спрямовані на притягнення до відповідальності осіб, які вчинили фінансові правопорушення, не можуть бути віднесені до правової основи запобігання фінансовим правопорушенням, оскільки вони не є загальнообов'язковими правилами поведінки. За своєю правовою природою цей вид позову є юридичним фактом, індивідуальним актом, який встановлює, змінює або припиняє відповідні правовідносини у сфері фінансових відносин. Індивідуальний характер цих заходів виражається в конкретності вимоги з певної теми, регламентації взаємовідносин, одноразовості виконання (заявки, виконання).

Досліджуючи принципи та засоби запобігання фінансовим правопорушенням, насамперед необхідно зазначити, що механізм запобігання фінансовим правопорушенням складається з окремих елементів, серед яких:

- 1) сукупність нормативно-правових актів, що регулюють принципи запобігання фінансовим правопорушенням;
- 2) інституційна система органів із запобігання фінансовим правопорушенням, що складається з органів із загальними можливостями у сфері запобігання фінансовим правопорушенням, органів із спеціальними можливостями у сфері запобігання фінансовим правопорушенням та організацій громадянського суспільства;
- 3) надійні умови для забезпечення фінансової стабільності країни (принципи, засоби та інструменти державного управління);
- 4) контроль у сфері запобігання фінансовим правопорушенням;
- 5) система відповідальності у сфері протидії фінансовим правопорушенням [9].

Основу принципів запобігання фінансовим правопорушенням складають загальні принципи (наприклад, принципи законності, відкритості, гласності, прозорості тощо) та специфічні прин-

ципи (наприклад, принцип безперешкодної участі громадських соціальних інститутів). Формування державної політики у сфері протидії фінансовим правопорушенням характеризується засадами забезпечення захисту фінансових інтересів держави, громадян та інших органів тощо. Разом з тим, створення та впровадження ефективних механізмів протидії фінансовим правопорушенням в Україні потребує створення на нормативному рівні єдиної системи засад протидії таким правопорушенням [9].

Принципи та заходи протидії фінансовим правопорушенням вважаються додатковою гарантією фінансової стабільності країни. Діяльність, пов'язана із запобіганням фінансовим правопорушенням, відрізняється за своїми аспектами, інструментами та методами залежно від того, націлена вона на державний чи приватний сектор. Водночас протидія фінансовим правопорушенням у державному секторі — це сукупність суспільних відносин, які виникають із запобігання, попередження та підтримки виявлення ознак фінансових правопорушень в управлінні державними фінансами [9].

Загалом процес попередження фінансових правопорушень складається з низки цілеспрямованих заходів, які забезпечують консенсус і координацію роботи для досягнення суспільно важливих цілей і вирішення визначених завдань. Правові принципи трансформуються в оригінальні теоретичні положення під час здійснення суб'єктом діяльності, пов'язаної із запобіганням фінансовим правопорушенням. Правові принципи — це основні ідеї, положення та вимоги, що характеризують зміст права, відображають закономірності його розвитку та визначають напрям і методи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Отже, принципи запобігання фінансовим правопорушенням є основними правилами поведінки для вжиття заходів щодо запобігання та протидії таким правопорушенням [9].

Роль принципів у боротьбі з фінансовими правопорушеннями особливо важлива в часи ринкових змін, перебудови форм і методів управління економікою, прийняття ефективних управлінських рішень. Боротьба з фінансовими правопорушеннями спрямована на забезпечення додержання законності, фінансової дисципліни, запобігання фінансовим правопорушенням при мобілізації, розподілі та використанні централізованих і децентралізованих коштів, засобів виконання державних завдань і функцій, а також націлена на ефективний соціально-економічний розвиток України у сфері фінансових відносин. З урахуванням цих аспектів на сучасному етапі об'єднується організація дієвого фінансового контролю за повнотою та своєчасністю надходження доходів держави, законністю та ефективністю використання бюджетних коштів та розпорядженням державним майном як напрям

сучасної економічної політики. Тому головним завданням держави все більше стає визначення стратегії і тактики економічного розвитку на благо суспільства та створення цілісної системи державного фінансового контролю за їх реалізацією [8].

Варто наголосити, що принцип законності означає, що органи протидії фінансовим правопорушенням здійснюють свою діяльність у суворій відповідності до чинної Конституції України [13], законів та нормативно-правових актів та відповідно до повноважень, визначених законодавством. Сутність принципу законності визначають орієнтири діяльності органів, уповноважених на запобігання фінансовим правопорушенням у відповідних нормативно-правових актах.

Щодо таких спеціальних принципів, таких як забезпечення безперешкодної участі громадських суспільних інститутів у формуванні державної політики у сфері протидії фінансовим правопорушенням, то це опосередковано відображено положеннями статей 40, 38 Конституції України [13] та положеннями Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (із змінами) [14], яке гарантує громадянам право брати участь і звертатися зі своїми вимогами безпосередньо до особи, яка підтверджує їхню заяву чи скаргу [15].

Загальносоціальні заходи профілактики фінансових правопорушень стосуються всіх загальних правопорушень та окремих правопорушень, які класифікуються наступним чином:

- 1) соціально-економічні (зменшення державного боргу, ліквідація бідності та безробіття, розвиток податкової системи та сприяння підприємництву тощо);
- 2) культурно-освітні (підвищення моральної свідомості та відповідальності, нейтралізація протиправних факторів у ЗМІ та мережі Інтернет, підвищення виховної ролі сім'ї та школи тощо);
- 3) правові (підвищення правової свідомості громадян, вдосконалення юридичної практики тощо) [2].

Окрему групу принципів запобігання фінансовим правопорушенням складають спеціальні принципи, до яких можна віднести:

- 1) принцип податкової визначеності (точний строк сплати податку, спосіб розрахунку, сума платежу);
- 2) принцип доцільності (передбачає справляння податків та інших платежів у спосіб і час, що зручні для платника);
- 3) принцип ефективності (адекватність кожного податку та платежу, мінімум зусиль для збору, обов'язкові державні платежі, при запровадженні податків враховується економічна ситуація, соціальна психологія та національні традиції);
- 4) принцип стабільності фінансової системи (передбачає довгострокову стабільність основних видів податків та порядку їх нарахування, при цьому один і той самий об'єкт оподаткування може

оподатковуватись одним видом податку лише один раз за встановлений законом податковий період (місяць, квартал, півріччя, рік) [9].

Взаємодія в контексті протидії правопорушень у фінансовій сфері є специфічною формою управлінської діяльності компетентних органів, яка здійснюється на паритетних засадах — рівноправності сторін — і полягає у здійсненні відповідного впливу одна на одну таким чином: конкретні сторони погоджуються вживати спільних заходів і здійснювати їх для досягнення спільних завдань і цілей. Варто зазначити, що більшість нормативно-правових актів, що визначають правовий статус суб'єктів боротьби з правопорушеннями у фінансовій сфері, наголошують на необхідності співпраці. Однак варто підкреслити, що загальне утвердження права влади на взаємодію з іншими представниками влади та громадськості не сприяє налагодженню ефективних механізмів взаємодії у боротьбі з фінансовими правопорушеннями в інших сферах суспільного життя [4].

Застосовуючи заходи щодо запобігання фінансовим правопорушенням соціального характеру, необхідно враховувати наявність проблеми довіри до влади, яка також впливає на економічну поведінку залежних суб'єктів, що зводиться переважно до особистої участі громадян. Доречно підкреслити, що закордонний досвід має сприяти розвитку української системи підвищення фінансової культури, оскільки важливу роль у цьому питанні відіграють національні особливості України, її історичні передумови та сучасні соціально-економічні реалії. Запровадження нових механізмів проектування та впливу на податкову культуру України може не призвести до очікуваних результатів. На виконання цього завдання необхідно зосередити науковий і діловий потенціал. Важливе значення має підготовка та реалізація національних програм розвитку фінансової культури та фінансової освіти.

Більшість країн з розвиненим податковим адмініструванням прийшли до висновку, що встановлення податкових відносин на основі вищезазначених принципів позитивно впливає на дотримання законодавства, добровільність сплати податків і, зрештою, сплату податків платниками податків. Крім того, підвищується рівень добровільного дотримання податкового законодавства за рахунок правової грамотності та соціальної свідомості, а також громадянського обов'язку у свідомості громадян.

Досвід провідних країн буде цікавим і для України, де головним досягненням податкової служби платники податків вважають запровадження єдиного обліку податкових платежів, що значно покращило відносини з нею та зменшило бюрократичні процедури та пов'язані з цим витрати. Порівняно з іншими країнами світу система адміністрування податків в Україні є недоскона-

лою, тому впровадження міжнародного досвіду в податкову систему України сприятиме швидшому переходу до нової, більш стабільної та ефективної податкової системи. Міжнародний досвід має бути врахований у вітчизняній практиці шляхом підвищення ефективності системи адміністрування податків та забезпечення всіх учасників податкових відносин повною інформацією про податкові платежі. Це дозволить досягти ефективних результатів і призведе до посилення соціальної складової податкової системи [11].

Протидія правопорушенням у сфері податків і зборів є дуже важливим аспектом забезпечення ефективної фінансової системи та підтримки стабільного економічного розвитку. Дотримання податкового законодавства має вирішальне значення для фінансової стабільності країни, реалізації соціальних програм та розвитку інфраструктури. Однією з головних особливостей запобігання правопорушенням у цій сфері є підвищення обізнаності та навчання громадян і компаній щодо податкових норм та зобов'язань. Необхідно забезпечити широкий доступ до інформації про податкові правила та процедури та можливі наслідки порушення законодавства. Це можна зробити шляхом проведення регулярних навчальних семінарів, вебінарів та інших освітніх заходів для громадян та бізнесу. Ще одним важливим аспектом є створення ефективних механізмів контролю та забезпечення дотримання податкового законодавства. Державні податкові органи повинні мати достатні ресурси та експертів для проведення перевірок та розслідування податкових порушень. Підвищення рівня автоматизації аналізу фінансової звітності та інших видів використання інформаційних технологій може значно полегшити процес контролю та виявлення податкових порушень. Ще однією особливістю профілактики правопорушень у податковій сфері є застосування суворих санкцій за порушення податкового законодавства. Ефективна система штрафів і пені може мати превентивний ефект і стримувати можливі порушення. Однак важливо забезпечити справедливість і прозорість застосування санкцій, щоб уникнути надмірного тиску на платників податків і зборів [7].

Отже, профілактика правопорушень у бюджетній сфері — це багатоетапна система, яка реалізується державними та недержавними органами, установами, організаціями та системами громадянства з метою встановлення причин та умов вчинення адміністративних та бюджетних правопорушень. Бюджетне правопорушення є видом фінансового правопорушення, пов'язаного зі складанням, розглядом, прийняттям, зміною та виконанням бюджету з метою мінімізації або нейтралізації впливу правопорушення, яке породжує протиправні дії, що впливає на діяльність потенційних правопорушників [5].

В Україні проведення економічних реформ та перехід до ринкових відносин призвели до послаблення практично всіх видів контролю в боротьбі з фінансовими правопорушеннями на державному рівні, в тому числі державного фінансового контролю. Це впливає з погляду про те, що роль самоорганізації в ринкових умовах зростає, потреба в централізованих механізмах управління зникає, а економіка функціонує ефективно. Зниження ролі державного управління, зрив у виконанні центральними органами виконавчої влади основних функцій сприяли виникненню викривленого уявлення про необмежені можливості самоорганізації ринку та необхідність заміни державного управління. У цій ситуації це усвідомлення негативно впливає як на організацію виконавчої влади, так і на принципи її функціонування, спричинивши величезні збитки та втрати можливостей.

Фінансове правопорушення виступає як навмисна дія або бездіяльність. Ця ознака означає, що правовласник навмисно використовує свої фінансові права зі злим наміром для отримання матеріальної вигоди. Крім того, намір отримати матеріальну вигоду не обов'язково пов'язується з наміром заподіяти шкоду фінансовим інтересам держави, а водночас така шкода виникає із заподіяння шкоди фінансовим інтересам окремих органів державної влади. Таким чином, зловживання фінансовими правами можна розглядати на основі низки доказових ознак. Індивідуальні права існують як міра можливої дії. Дії щодо здійснення прав і перевищення меж їх здійснення спрямовані на реалізацію суб'єктивних прав чи повноважень. У фінансових правовідносинах об'єктом зловживань можуть виступати одночасно обидві сторони певних відносин, які заподіюють шкоду державним фінансовим інтересам, зловживають фінансовими відносинами [12].

Проведення розслідувань є ефективним адміністративно-примусовим заходом протидії правопорушень у фінансовій сфері. Проте нормативно-правове регулювання консолідації має низку недоліків, зокрема колізій у законодавстві, що регулює правові основи її застосування, та прогалин у ефективному застосуванні нормативних заходів. Водночас у законодавстві повинні відбуватися зміни, спрямовані на уніфікацію питань щодо підстав і порядку проведення розслідувань щодо суб'єктів господарювання та підвищення ефективності їх застосування у протидії правопорушенням у фінансовій сфері [3].

Адміністративне право дає змогу розділити основні проблеми протидії правопорушенням у фінансовій сфері на декілька блоків:

- 1) недоліки сучасної фінансово-економічної системи, різні умови ризику, пов'язані із забезпеченням фінансово-економічної безпеки, динаміка змін;

- 2) незавершеність нормативно-правової бази протидії правопорушенням у фінансово-економічній сфері, відсутність єдиного нормативно-правового акта, що визначає деталі правової бази, завдань, видів і порядку проведення профілактичної роботи, що пов'язані зі злочинністю;
- 3) недоліки у функціонуванні інститутів протидії правопорушень у фінансово-економічній сфері, у координації профілактичної діяльності, у комунікаційних зв'язках з органами державної влади, місцевого самоврядування, контрольними та правоохоронними органами, суб'єктами господарювання, громадськими установами та громадянами (чинне законодавство сьогодні неналежним чином регламентує повноваження суб'єктів превентивного впливу у фінансово-економічній сфері, зокрема щодо запобігання таким правопорушенням);
- 4) відсутність належного рівня цифровізації процесів протидії правопорушень у фінансово-економічній сфері, інформаційного забезпечення процесів державного фінансового контролю, впровадження сучасних ІТ-рішень у діяльність органів державного фінансового контролю тощо [6].

Адміністративно-правова профілактика фінансових правопорушень у митній сфері є особливим напрямком протидії фінансовим правопорушенням і спрямована на виявлення причин і передумов вчинення таких правопорушень у митній справі та митній сфері та нейтралізацію їх визначальних факторів. Особливу групу проявів правопорушень становлять митні правопорушення фінансового характеру. Їх специфіка визначається тим, що, як правило, вони являють собою продовження ланцюга здійснення віртуальної діяльності, порушення порядку провадження господарської діяльності та інших протиправних дій, пов'язаних з діяльністю компанії. Для досягнення бажаних результатів необхідно застосовувати комплексні заходи загального, спеціального та індивідуального характеру щодо правопорушників, ефективно виявляти ризики протиправної діяльності на митній території, автоматизувати та комп'ютеризувати митний контроль та митні процедури, митні збори. У центрі сучасної системи організації митної справи повинні лежати такі нововведення: співпраця органів контролю із запобігання митних правопорушень, визнання кращого закордонного досвіду боротьби з митними правопорушеннями фінансового характеру, ефективне реагування на митні правила [10].

Одним із недоліків нормативно-правового характеру, що впливає на рівень фінансових правопорушень, є відсутність на законодавчому рівні чіткої спеціалізації органів контролю, оскільки вони фактично мають дублюючі функції в різних структурних підрозділах.

Правовий захист від правопорушень у фінансовій сфері виражається в ряді нормативно-правових

актів, які регулюють певну діяльність і встановлюють основні принципи та правовий статус суб'єктів таких правовідносин. Водночас до зазначених нормативно-правових актів як складової правового забезпечення певної діяльності належать Конституція України, чинні міжнародні договори України, кодифіковані закони та закони України тощо.

Загалом профілактика фінансових правопорушень базується на поєднанні всіх форм правової інтеграції та організаційного забезпечення загальнообов'язкових правил поведінки та їх зв'язків. Тому в рамках правових засад протидії фінансовим правопорушенням необхідно розуміти систему нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини, що виникають у сфері протидії фінансовим правопорушенням, правовий статус установ протидії фінансовим правопорушенням, а також обов'язки, принципи та засоби запобігання фінансовим правопорушенням.

Фінансово-правові норми щодо запобігання фінансовим правопорушенням визначають заходи державного примусу, які застосовуються до фінансових компаній у разі вчинення ними фінансових правопорушень, а також процедури притягнення їх до фінансової та юридичної відповідальності. У фінансовому праві під примусом розуміється владно-примусовий вплив держави на уповноважені установи та фінансово-юридичні особи при вчиненні фінансових правопорушень. Цей вплив має негативні наслідки для порушень, коли обмеження накладаються на фізичних осіб, організації чи майнові особи з метою захисту фінансових правовідносин, покарання правопорушників, запобігання правопорушенням та заохочення юридичних осіб у фінансовій сфері до відповідної поведінки у цій сфері. Найпоширенішими заходами державного примусу проти фінансових правопорушень у фінансовій діяльності є правові санкції та нормативні фінансові санкції.

Будь-які зловживання у сфері фінансової діяльності завдають серйозних матеріальних збитків, тому питання попередження, виявлення таких порушень та вжиття попереджувальних заходів посідають важливе місце у фінансовій діяльності країни.

Висновки. Таким чином, можна сформулювати такі висновки, що:

по-перше: фінансове правопорушення може входити до складу дисциплінарних та адміністративних правопорушень або кримінальних правопорушень;

по-друге: принципи та заходи протидії фінансовим правопорушенням вважаються додатковою гарантією фінансової стабільності країни;

по-третє: застосовуючи заходи щодо запобігання фінансовим правопорушенням соціального характеру, необхідно враховувати наявність проблеми довіри до влади, яка також впливає на економічну

поведінку залежних суб'єктів, що зводиться переважно до особистої участі громадян;

по-четверте: одним із недоліків нормативно-правового характеру, що впливає на рівень фінансових правопорушень, є відсутність на законодавчому рівні чіткої спеціалізації органів контролю, оскільки вони фактично мають дублюючі функції в різних структурних підрозділах;

по-п'яте: в рамках правових засад протидії фінансовим правопорушенням необхідно розуміти систему нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини, що виникають у сфері протидії фінансовим правопорушенням, правовий статус установ протидії фінансовим правопорушенням, а також обов'язки, принципи та засоби запобігання фінансовим правопорушенням.

Література

1. Іванський А. Й. *Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз* : монографія. Одеса : Юридична література, 2008. 504 с.
2. Іванов А. В. *Податкова злочинність: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 20 с.
3. Іванцов В. О. Проблеми проведення перевірок щодо протидії правопорушенням у галузі фінансів // *Право і безпека*. 2012. № 2(44). С. 39–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_2_11 (дата звернення: 03.01.2024).
4. Комарницька І. І. Актуальні питання протидії злочинам у фінансовій сфері // *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 344–347. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.56>.
5. Комарницька І. І. Протидія правопорушень у фінансовій сфері засобами адміністративного права // *Наше право*. 2020. № 4. С. 193–198. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2020-4/NP_2020_4_193.pdf (дата звернення: 03.01.2024).
6. Очкуренко С. В. Розмежування та взаємодія фінансового права і адміністративного права // *International Journal of «Supremance of Law»*. 2017. № 4. С. 185–193. URL: <http://sd-vp.info/wp-content/uploads/archive/2017/vp-2017-4.pdf> (дата звернення: 03.01.2024).
7. Подолян Ю. О. Особливості профілактики правопорушень в сфері податків і зборів // *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 266–271. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.44>.
8. Романів Є. М., Гончарук С. М., Приймак С. В., Даниляк Л. Я. *Розвиток державного фінансового контролю в Україні*: монографія. Львів : Простір-М, 2015. 174 с.
9. Уртаєва Л. Г. *Теоретико-правові засади запобігання фінансовим правопорушенням*: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2021. 198 с.
10. Хоменко В. П. Запобігання злочинам у фіскальній сфері як складова забезпечення фінансової безпеки держави // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2017_2_5 (дата звернення: 03.01.2024).
11. Чечетт С. В. Міжнародний досвід запобігання фінансовим правопорушенням // *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 536–542. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/692/643> (дата звернення: 03.01.2024).
12. Ямненко Т. М. Ознаки зловживання правами у фінансових правовідносинах // *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: «Право»*. 2014. Вип. 2. С. 208–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2014_2_43 (дата звернення: 03.01.2024).
13. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. (із змінами) // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 03.01.2024).
14. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (із змінами) // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 03.01.2024).
15. Про затвердження Порядку збору, обробки і аналізу інформації щодо результатів діяльності суб'єктів фінансового моніторингу, інших державних органів, що беруть участь у роботі системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, схвалення та оприлюднення результатів національної оцінки ризиків та здійснення заходів за її результатами : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 690 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/690-2020-п#Text> (дата звернення: 03.01.2024).

References

1. Ivanskyi A. Y. *Finansovo-pravova vidpovidalnist: teoretychnyi analiz*: monohrafiia. Odesa: Yurydychna literatura, 2008. 504 s.

2. Ivanov A.V. *Podatkova zlochynnist: kryminolohichna kharakterystyka, determinatsiia ta zapobihannia*: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.08 / Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2015. 20 s.
3. Ivantsov V.O. Problemy provedennia perevirok shchodo protydii pravoporushenniam u haluzi finansiv // *Pravo i bezpeka*. 2012. № 2(44). S. 39–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_2_11 (date of access: 03.01.2024).
4. Komarnytska I.I. Aktualni pytannia protydii zlochynam u finansovii sferi // *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2023. № 1. S. 344–347. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.56>.
5. Komarnytska I.I. Protydiia pravoporushen u finansovii sferi zasobamy administratyvnoho prava // *Nashe pravo*. 2020. № 4. S. 193–198. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2020-4/NP_2020_4_193.pdf (date of access: 03.01.2024).
6. Ochkurenko S.V. Rozmezhuvannia ta vzaiemodiia finansovoho prava i administratyvnoho prava // *International Journal of "Supremance of Law"*. 2017. № 4. S. 185–193. URL: <http://sd-vp.info/wp-content/uploads/archive/2017/vp-2017-4.pdf> (date of access: 03.01.2024).
7. Podolian Y.O. Osoblyvosti profilaktyky pravoporushen v sferi podatkiv i zboriv // *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2023. № 4. S. 266–271. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.44>.
8. Romaniv Y.M., Honcharuk S.M., Pryimak S.V., Danyliak L.Y. *Rozvytok derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini*: monohrafiia. Lviv: Prostir-M, 2015. 174 s.
9. Urtaieva L.H. *Teoretyko-pravovi zasady zapobihannia finansovym pravoporushenniam*: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07 — administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / Zaporizkyi natsionalnyi universytet. Zaporizhzhia, 2021. 198 s.
10. Khomenko V.P. Zapobihannia zlochynam u fiskalnii sferi yak skladova zabezpechennia finansovoi bezpeky derzhavy // *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. 2017. № 2. S. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknvvs_2017_2_5 (date of access: 03.01.2024).
11. Chechett S.V. Mizhnarodnyi dosvid zapobihannia finansovym pravoporushenniam // *Yurydychna nauka*. 2020. № 3(105). S. 536–542. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/692/643> (date of access: 03.01.2024).
12. Yamnenko T.M. Oznaky zlovzhyvannia pravamy u finansovykh pravovydnosynakh // *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia. Serii: "Pravo"*. 2014. Vyp. 2. S. 208–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2014_2_43 (date of access: 03.01.2024).
13. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28.06.1996 r. (iz zminamy) // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (date of access: 03.01.2024).
14. Pro zvernennia hromadian: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. № 393/96-BP (iz zminamy) // *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 47. St. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (date of access: 03.01.2024).
15. Pro zatverdzhennia Poriadku zboru, obrobky i analizu informatsii shchodo rezultativ diialnosti subiektiv finansovoho monitorynhu, inshykh derzhavnykh orhaniv, shcho berut uchast u roboti systemy zapobihannia ta protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia, skhvalennia ta opryliudnennia rezultativ natsionalnoi otsinky ryzykiv ta zdiisnennia zakhodiv za yii rezultatamy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 r. № 690 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/690-2020-п#Text> (date of access: 03.01.2024).